

ČLANCI I RASPRAVE

Vladimir Crnjanski*

izvorni naučni rad
UDK 340.1(4-672EU)
10.56461/rep250123.01.C

VREDNOSNI SISTEM KOMUNITARNOG PRAVA

Apstrakt

U radu se analiziraju vrednosne odlike komunitarnog prava Evropske unije (dalje u tekstu: EU). Komunitarno pravo posmatra se u svetlu aktuelnih okolnosti, pre svega kroz prizmu pravnih pravila i ponašanja koja čine njegov opšti okvir. Naravno, predmetna analiza ne oslikava potpuni supstrat komunitarnog prava, već u opštim crtama iznosi određene vrednosne odrednice determinisane obimom ovog rada. Kroz prikaz ključnih obeležja komunitarnog prava, ukazuje se na njegovu vrednosnu poziciju u odnosu na prelomne i odlučujuće izazove današnjice. Aksiološki metod predstavlja dominantni metodološki pristup u obradi naslovljene teme. Osnovni cilj ovog rada nije

---

* Docent Pravnog fakulteta Univerziteta Union u Beogradu, e-mail: vladimir.crnjanski@pravnofakultet.rs

Rad je primljen 27. juna 2023. godine, a prihvaćen za objavljivanje 25. jula 2023. godine.

opredeljenje za ili protiv evropskih integracija, već upitanost šta tvori današnji vrednosni sistem komunitarnog prava.

Ključne reči: komunitarno pravo, vrednosne odrednice komunitarnog prava

I Uvod

Ideja o ujedinjenju evropskih naroda nije ekskluzivitet modernog doba. Ona potiče još iz antičkog vremena, s tim što su modaliteti integracija bili različiti. Pojedini predstavnici nastojali su da ujedinjenje ostvare nasilnim putem, dok su se drugi zalagali za ujedinjenje mirnim sredstvima.¹ Ideja o povezivanju evropskih naroda doživela je svoju uzlaznu putanju početkom 20. veka. Osnovni cilj ujedinjenja bio je uspostavljanje i održavanje mira među evropskim narodima. U nizu imena utkanih u razvitak ideje o ujedinjenju evropskih naroda jeste i ime Aristida Brijana, začetnika inicijative za stvaranje Evropske federalne unije. Brijan je takvu inicijativu jasno izneo u svom govoru 5. septembra 1929. godine pred Skupštinom Društva naroda. Njegova osnovna koncepcija počivala je na federalnoj vezi između evropskih naroda zasnovanoj na ekonomskim (a ne političkim) vezama. Iako se početna inicijativa integracionog procesa pripisuje tzv. Šumanovoj deklaraciji iz 1950. godine, ne treba zaboraviti da se i sam Šuman pozvao na Brijanov koncept uspostavljanja evropske federacije. Ipak, nesumnjivo se može zaključiti da je Šumanovom deklaracijom stvorena polazna osnova za faktičku solidarnosti između evropskih naroda.²

U početnom periodu međusobne saradnje ekonomske vrednosti činile su linije povezivanja evropskih integracija zbog čega su u centru pažnje bila pravila o slobodi kretanja radnika, robe, kapitala, usluga i pravila o konkurenciji.³ Tek nakon toga političke inicijative zauzimaju značajnije mesto u procesu evropskih integracija.

---

¹ B. Rakić, *Za Evropu je potrebno vreme - O preuranjenom pokušaju uspostavljanja evropske političke organizacije*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd 2009, 7-9. Pojedine istorijske ličnosti, poput Karla Velikog, Napoleona i Hitlera, nastojale su da ratom postignu ujedinjenje evropskih naroda, dok su se drugi zalagali za ujedinjenje mirnim putem.

² Vid. više o tome J. Čeranić Perišić, "Brijanov projekat: Pokušaj stvaranja Evropske federalne unije", u: *Aktuelna pitanja savremenog zakonodavstva i pravosuđa* (ur. M. Orlić), Beograd 2023, 347-380.

³ C. Bernard, S. Peers, *European Union Law*, 2nd ed., Oxford University Press, Oxford 2017, 2.

Odluku o formiranju evropskih integracija donele su evropske upravljачke elite s ciljem uspostavljanja trajnog mira i prijateljstva. Evropska unija osnovana je Ugovorom iz Mاستrihta, koji je stupio na snagu 1. novembra 1993. godine i trenutno je sačinjava 27 država članica. EU je osnovana na neodređeno vreme uz mogućnost jednostranog izlaska države članice prema propisanim pravilima. Isključenje države članice nije moguće, ali su u slučaju da država članica ugrožava osnovne vrednosti EU propisane pravne sankcije. Temeljne vrednosti na kojima počiva EU jesu: demokratija, jednakost, sloboda, ljudsko dostojanstvo, vladavina prava, ljudska prava i prava manjina. EU nije samo ekonomska već je i politička zajednica, i to kako unija država tako i unija građana. Ona je i monetarna unija čija je valuta evro.⁴

Treba naglasiti da je Ugovorom iz Lisabona EU dobila status pravnog lica. U najširem smislu posmatrano, pravo EU obuhvata pravna pravila primarnog i sekundarnog prava EU. Primarno pravo pretežno čine pravni akti koje usvajaju države članice, dok sekundarno pravo čine pravni akti usvojeni od strane EU. Primarno i sekundarno pravo EU uređuje odnose između EU i država članica, između samih institucija EU, kao i odnose između fizičkih i pravnih lica, s jedne strane, i same EU. Konačno, pravna pravila EU regulišu u određenim slučajevima odnose između samih fizičkih i pravnih lica. Pravo EU čini kompleksan pravni sistem sistematizovan u više pravnih disciplina. Tako složen pravni sistem obuhvata različite grane prava, kao što su: građansko pravo EU, krivično pravo EU, kompanijsko pravo EU, antidiskriminaciono pravo EU, pravo konkurencije EU i sl.⁵

Evropske integracije jesu sastavni deo savremenog procesa globalizacije. Globalizacija ima višeslojnu strukturu, ali ono što je suštinski opredeljuje jeste proces intenzivnog povezivanja između pojedinaca, kompanija i država zasnovan na principima tržišne ekonomije i tehničko-tehnološkim dostignućima.⁶ Globalizacija nije kratkotrajan proces jer podrazumeva da se u nove oblike saveza uključe i druge države. U pravnom pogledu ona podrazumeva postupak

---

⁴ V. Beširević, *Osnovi ustavnog prava Evropske unije*, Beograd 2023, 1-4. Osnovne vrednosti na kojima počiva EU ujedno čine i njen "ustavni identitet".

⁵ *Ibid.*, 9 i 33. Pored tradicionalnih grana prava EU, postoje i savremene pravne discipline, poput antidiskriminacionog prava EU i prava konkurencije EU.

⁶ *Ibid.*, 4. Čvršći i trajniji oblici povezivanja jesu osnovni ciljevi globalizacije.

unifikacije i harmonizacije prava radi stvaranja regionalnih ekonomskih integracija sa sopstvenim pravnim sistemom i poretkom.⁷

Najvažniji civilizacijski doprinos ujedinjene Evrope jeste uspostavljanje i održavanje mira. Služenje miru predstavlja najvažniji cilj ujedinjenja evropskih naroda. Kao posledica njegovog izostanka nastao je Drugi svetski rat.⁸ Takva paradigma zla u 20. veku ne sme da se zaboravi jer opasnost od rata lebdi konstantno nad celim čovečanstvom.

II Vrednosne odrednice komunitarnog prava

U ovom delu rada izneće se opšte vrednosne odrednice komunitarnog prava EU. Komunitarno pravo posmatra se u širem kontekstu, ne samo u pogledu pravnih pravila EU koja čine njenu pravnu tvorevinu (*acquis communautaire*), nego i u odnosu na znakovita ponašanja ovlašćenih pojedinaca i nadležnih organa EU. Takav širi kategorijalni pristup omogućiće da se *grosso modo* objasni sadržinska struktura komunitarnog prava EU.

Ideja proširenja EU prolazila je kroz svoje uspone i padove. Već duži period ona je u evidentnoj krizi. U današnjem vremenu koncept jednakosti i jedinstva država članica ustupio je mesto konceptu diferencijalnosti. Koncept fleksibilnosti komunitarnog prava doprinosi da se države članice nalaze u različitim pozicijama kada je reč o određenim pravima i obavezama u pogledu proklamovanih političkih ciljeva EU. Time se urušava jedan od temeljnih i nosećih stubova evropske konstrukcije - princip jednakosti i jedinstva država članica. Treba istaći da su u prošlosti postojale inicijative za primenu principa diferenciranosti u pravu EU, ali nisu imale snažniji uticaj za razliku od današnjeg vremenu kada one sve više dobijaju na značaju.⁹

---

⁷ Vid. R. Vukadinović, V. Popović, "Institucionalna struktura Evroazijske ekonomske unije", u: *Aktuelna pitanja savremenog zakonodavstva i pravosuđa* (ur. M. Orlić), Beograd 2022, 199-218.

⁸ Schuman declaration May 1950, <https://european-union.europa.eu/principles-coun-tries-history/history-eu/1945-59/schuman-declaration.-may-1950-en>, posećena: 1. 6. 2023.

⁹ Vid. J. Čeranić Perišić, "Između fleksibilnosti i dezintegracije - diferenciranost u pravu Evropske unije", u: *Aktuelna pitanja savremenog zakonodavstva i pravosuđa* (ur. M. Orlić), Beograd 2022, 220 i 223. Devedesetih godina prošlog veka princip diferenciranosti je ponovo aktuelizovan. Postojali su evropski političari koji su se zalagali za različite modele diferencirane integracije. Primera radi, tadašnji francuski premijer Edvard Baladir zalagao se za strukturnu rekonstrukciju Evrope u tri koncentrična kruga. S druge strane, nemački političari zalagali su

Princip diferenciranosti posledično stvara različite perspektive u pogledu evropskih integracija. Za Evropu u više brzina ključni kriterijum je vreme, za Evropu promenljive geometrije prostor, a za Evropu po želji oblast saradnje. Međutim, osnovni problem diferenciranosti u pravu EU ogleda se u činjenici što takva ideja nema svoje pozitivnopravno utemeljenje. Ona je pre svega izraz određenih političkih ciljeva i ne odražava jedinstveni pravni poredak usled različitih modaliteta diferenciranosti u pravu EU.¹⁰ Pored toga, iza takve ideje krije se jedna potencijalna opasnost. Reč je o svojevrsnoj zameni za punopravno članstvo zemalja Zapadnog Balkana koje bi time bile trajnije zadržane izvan okvira punopravnog članstva u EU. U svetlu trenutne arhitekture EU, jasno se uočavaju sada već opravdane sumnje da će sve prisutnija diferenciranost u pravu EU zapravo postati "katalizator dezintegracije Evropske unije".¹¹

Pre nego što razmotrimo vrednosne kriterijume komunitarnog prava, prethodno ćemo ukazati na problematične tačke određenja samog pojma prava. Pojam je izvestan oblik logičkog i mislenog određenja neke "stvari" ili nekog svojstva. Pojam generiše određene terminološke probleme prilikom odabira primerenih reči i izraza. Iznalaženje definicije podrazumeva dve faze: označenje višeg roda (*genus proximum*) i utvrđivanje specifične razlike (*differentia specifica*).¹²

O pojmu prava postoji više teorijsko-pravnih pravaca. Ovom prilikom izdvojiće se, prema oceni autora, za predmetnu tematiku oni najvažniji. U okviru pravnog pozitivizma, zastupnici tog pravca mišljenja ističu da pravo čini sve ono što ljudi koji tvore određenu zajednicu uzajamno priznaju (juristička škola prava). S druge strane, normativistička škola ukazuje da pravo postoji samo u normama. Drugim rečima, sve što se ne nalazi u njima i nije pravo.¹³ Pravni realizam i njegov najvažniji predstavnik Jering ukazuju da definicija prava zavisi od "namene tog

---

se za stvaranje "tvrdog jezgra" koje bi činile Nemačka, Francuska i zemlje Beneluksa. Nekadašnji britanski premijer Džon Mejdžor zalagao se da svaka država članica ima slobodu da izabere oblast integracije u kojoj želi da učestvuje, pri čemu bi stvaranje zajedničke zone slobodne trgovine bio glavni cilj evropskih integracija.

¹⁰ *Ibid.*, 225.

¹¹ *Ibid.*, 231.

¹² S. Vračar, Problematika pojma prava, *Arhiv za pravne i društvene nauke* 92(2006)1-2, 130-131.

¹³ *Ibid.*, 139-140.

poduhvata".¹⁴ Velikan pravničke misli Jelinek, fokusirajući se na cilj prava, formuliše sledeću definiciju: "Pravo nije ništa drugo do etički minimum".¹⁵ Konačno, pristalice škole pravnog idealizma ističu da pravo predstavlja jednu apsolutnu ideju vodilju. Gustav Radbruch je to dodatno konkretizovao napominjući da se pravo nalazi u "sferi kulture, gde se nalaze glavne vrednosti".¹⁶

Pravna filozofija jeste prvi i najstariji način sagledavanja prava kao vitalne društvene pojave. Pravo možemo da definišemo i kao skup normi i ponašanja koja oslikavaju određene vrednosti. Uopšteno govoreći, predmet savremene pravne filozofije vrednuje pravo tako što se bavi pitanjem kakvo pravo treba da bude (ili bi trebalo da bude). Naslanjajući se na ideje pravnog idealizma, pravo možemo da razumemo i kao kulturni pojam koji teži vrednosti. Jasnije rečeno, pravo služi pravnoj vrednosti jer se ideja prava ogleda u pravdi. Ona je "apsolutna vrednost koja se ne može izvesti ni iz kakve druge vrednosti".¹⁷ Filozofija prava, pored određivanja suštine prava i njegove veze sa svetom u celini, za svoj predmet mora da ima i samu sadržinu prava. Pravne ustanove se moraju objasniti filozofski, posmatrano u svetlu svoje celovite uloge i značaja u jednom društvu.¹⁸

Upravljačke elite EU ne smeju da zaborave da norme i ponašanja koja tvore ustrojstvo komunitarnog prava oslikavaju određene vrednosti. Pravo ima svoju normativnu, faktičku i vrednosnu dimenziju. U ovom radu, akcent se stavlja na vrednosnu dimenziju komunitarnog prava. Pored nesumnjivih pozitivnih tekovina, u nastavku će se apostrofirati negativna obeležja komunitarnog prava. Takav aksiološki pristup uključuje potrebu da se na vidljiv i jasan način

---

¹⁴ *Ibid.*, 141.

¹⁵ *Ibid.*, 142.

¹⁶ *Ibid.*, 145.

¹⁷ R. Lukić, Pojam filozofije prava, *Arhiv za pravne i društvene nauke* 92(2006)1-2, 564.

¹⁸ *Ibid.*, 568. Pravo je samo jedan deo sveta, pa se ta celina mora poznavati za suštinsko razumevanje prava. Sadržinski deo filozofije prava ne treba svesti na prepričavanje normi koje čine pravne ustanove, nego se "ustanove moraju objasniti filozofski, tj. s gledišta svoje uloge i značaja u svetu i društvu kao celini". Recimo, ugovor nije samo pravni akt, već i sredstvo uređenja društva i ostvarivanja slobode čoveka.

vrednosno polemiše o nedostacima komunitarnog prava kako bi se sprečile dalje negativne tendencije.¹⁹

Imajući u vidu činjenicu da i negativne pojave u bitnom pogledu utiču na vrednosni sistem komunitarnog prava, ovom prilikom izdvojicemo one koje se odnose na aktuelne događaje. S obzirom na to da je zaštita ljudskih prava i sloboda temeljna vrednost EU, postavlja se pitanje da li je dozvoljeno da se na evropskom tlu "glasno ćuti" o više nego vidljivim povredama ljudskih prava i sloboda. Takve manjkavosti ispoljene su u vezi sa povredama ljudskih prava i sloboda tokom migrantske krize koje i dalje "traže" adekvatnu pravnu zaštitu. Posebno zabrinjava i činjenica da je na teritoriji EU miniran glavni infrastrukturni projekat gasovod "Severni tok 1" bez jasnog odgovora komunitarnog prava ni u pogledu uzroka ni u pogledu posledica takvog krupnog događaja. U svetlu trenutnih ratnih dešavanja na tlu Evrope, teritorijalni integritet i suverenitet ponovo zaslužuju posebnu pažnju. Pre svega u pogledu njihove univerzalnosti i upitanosti da li je princip teritorijalnog integriteta i suvereniteta jednako važna tekovina na teritoriji cele Evrope ili je različita i posebna za "manje bitne slučajeve" na evropskom tlu. Pitanje povrede suvereniteta i teritorijalnog integriteta država na evropskom tlu aktuelizovano je protivpravnom agresijom članica NATO na tadašnju Saveznu Republiku Jugoslaviju (1999. godine). Međutim, i tada i sada na terenu komunitarnog prava ostala je bez jasnog odgovora sledeća dilema: da li protivpravni akt jedne zemlje kojim se narušava teritorijalni integritet i suverenitet druge međunarodno priznate zemlje može automatski da povuče krivicu celokupnog naroda one države koja je preduzela protivpravni akt. Sve glasnije najave i predlozi zvaničnika EU za zamrzavanje imovine ruskih državljana afirmišu princip kolektivne krivice koji je suprotan modernim pravnim standardima o individualnoj odgovornosti. Uvođenje kolektivnih mera i zamrzavanje imovine na teritoriji EU licima koja nisu njeni državljani suprotno je temeljnoj evropskoj ideji zaštite svojine i mirnog uživanja imovine. Pored pomenutih nedostataka, trenutni pristup EU ne predstavlja značajan doprinos ka iznalaženju mirnog rešenja u Ukrajini. Sada je već izvesno da se kao neuspešni mogu oceniti pokušaji da se rusko-ukrajinski konflikt reši "horskim jedinstvom" država članica EU. Takvi pokušaji su duboko pogrešni jer jasno manifestuju odsustvo želje da se prizna pravo i na drugačije mišljenje. Na taj način se direktno negira pozitivna vrednost komunitarnog prava na kojoj je

---

¹⁹ O deficitu vrednosti u samoj EU, između ostalog, vid. V. Beširević, *op. cit.*, 177-185.

EU i zasnovana - sloboda mišljenja i izražavanja. Polje slobode i jednakosti imanentno nameće istinski dijalog. Sloboda zahteva jednakost jer ne može da postoji izvan nje. Pravo kao izraz slobode ne može da podstiče "nejednakost". Upravo zbog toga pravo jeste zakonit i efikasan put ka pravdi.

Evropsko pravo je značajna kategorija naše stvarnosti. Zbog toga su nužni osvrti na vrednosni sistem komunitarnog prava, ma kako ti pokušaji izgledali usamljeni. Zato i treba da zabrinu sve glasnije najave evropskih političkih elita o prihvatanju ideje dugotrajnih ratnih dejstava na teritoriji Ukrajine, umesto da se uloži energija u stvaranje preduslova za istinski dijalog između sukobljenih strana u cilju što bržeg uspostavljanja mira.

Kultura dijaloga uz istinsko uvažavanje sagovornika mora da bude početna i osnovna premisa za rešavanje složenih pravnih situacija. Unilateralne sankcije koje sukcesivno EU usvaja protiv Rusije u nameri rešavanja aktuelnog ratnog sukoba na teritoriji Ukrajine sporne su jer dovode u pitanje osnovna pravila međunarodnog javnog prava. One dodatno doprinose kršenju ljudskih prava, promovisanju sopstvenih interesa i kolektivnom kažnjavanju društva. Uz to, dovode u pitanje princip jednakosti država, suvereniteta i zabrane intervencije u unutrašnje poslove država.

Pored slobode, ljudskog dostojanstva, vladavine prava i demokratske procedure jesu pozitivne vrednosti komunitarnog prava EU. Međutim, komunitarno pravo ne sme da zanemari ključnu činjenicu da demokratija nije pitanje kvantiteta već vrednosnog supstrata jedne ideje. Za komunitarno pravo EU jednako važno pitanje jeste ne samo značaj i primena prava EU, nego i njegova vrednost. Pomenuti primeri ukazuju da komunitarno pravo EU u potpunosti ne baštini sve vrednosti demokratskog legitimiteta. Ako pravo jeste vrednost po sebi, estetika života i pravna kultura treba da budu krajnji cilj i prava EU. Zbog toga treba ozbiljno preispitati konceptijsku strukturu postojećeg komunitarnog prava. Pojasniti da li norme i ponašanja koja tvore ustrojstvo EU oslikavaju određene vrednosti i koje. Mora se imati u vidu da pravo kao bezvremena vrednost ne trpi elemente efemerne korisnosti. To se posebno odnosi na neskrivene namere da se negativne vrednosti neoliberalnog koncepta ekonomije sve više ukorenjuju u komunitarno pravo.

Pravo EU treba da potvrditi plemenite ideje na kojima su evropske integracije i zasnovane. To se ne postiže diktatom, nego snagom univerzalne vrednosti komunitarnog prava. Svojom sadržinskom strukturom komunitarno pravo određuje da li teži univerzalnim vrednostima ili ideji kratkoročnih i prolaznih političkih interesa. Ključno pitanje jeste da li u današnjem komunitarnom pravu

ima mesta za drugog i drugačije mišljenje. Drugim rečima, da li bez ravnopravnosti i jednakosti svih članica EU može da postoji vrednosni sistem komunitarnog prava.

Nedostaci komunitarnog prava nisu vidljivi samo u kriznim situacijama, oni se sve više ispoljavaju i u redovnim okolnostima. Školski primer očiglednog "posrnuća" komunitarnog prava zbio se ne tako davno u francuskom društvu. Francuska kao osnivač i kamen temeljac EU treba da bude ogledni primer vrednosnih ideja komunitarnog prava EU. Najsvežiji primer skorašnjeg usvajanja penzionog zakona bez njegovog izglasavanja u Donjem domu parlamenta vrednosno osiromašuje francusku demokratsku tradiciju. Nameće se pitanje da li takvo usvajanje sistemskog zakona bez presedana, i pored ustavne mogućnosti, predstavlja doprinos tekovini demokratije ili je paradigmatičan antidemokratski čin. I pored toga što je primenjen ustavom dozvoljen koncept, reč je o sistemskom zakonu koji uređuje penzionu reformu i njegovo donošenje bez glasanja u Donjem domu parlamenta ne oslikava demokratske vrednosti evropskog društva.

III Zaključak

Izazovi sa kojima se EU suočava u poslednje vreme, poput ekonomske krize, migrantske krize, bregzita, pandemije izazvane virusom Kovid-19, traže jasne i sistemske odgovore. Komunitarno pravo EU treba da potvrdi svoju vrednost pre svega u graničnim i kriznim situacijama. Ne samo zbog migrantske krize i aktuelne bezbednosne krize uzrokovane ratom na teritoriji Ukrajine, pravo EU je na ozbiljnom ispitu. EU treba kvalitetom svojih ideja nedvosmisleno da odgovori na trenutne i buduće izazove. Samo univerzalne vrednosti utemeljene na izvornim principima EU predstavljaju jasne odgovore na društvene i političke krize i ne dovode do konfuzije etičkih i moralnih vrednosti.

Pozitivne vrednosti imaju svoju unutrašnju snagu i ne mogu se nametati diktatom. Za uspostavljanje uzornog vrednosnog sistema, EU mora da se vrati svojim izvornim vrednostima - slobodi mišljenja i očuvanju trajnog mira i saradnje među evropskim narodima. Ako prihvatimo početnu premisu da je pravda u osnovi ideje prava i njegova najuzvišenija vrednost, onda je pravo stožerna ideja reda, ravnoteže i jednakosti u pravima i ljudskom dostojanstvu. Pravo EU je prvenstveno stvoreno da štiti i obezbeđuje unutrašnji i međunarodni mir. Trenutno, nisu vidljivi odlučni koraci u tom pravcu.

Suštinu politike određuju i ljudi koji je sprovode, pa se i vrednosni sistem jedne politike ogleda u njenim protagonistima. Čini se da u tom pogledu postoji

ozbiljan raskorak na prostoru EU budući da nedostaju donosioci političkih odluka koji imaju prvorazredni autoritet nužan za etičku dimenziju javne funkcije. Između ostalog i zbog toga se otvara prostor za upitanost kakvo je trenutno mesto EU u novoj arhitekturi globalnog sveta i da li ona ima odgovarajuću poziciju u međunarodnim odnosima. Povodom toga, nužno je odgovoriti i na pitanje da li pravo EU predstavlja deo autonomnog pravnog poretka ili se približava i utapa u neke druge centre moći, poput evroatlantskih integracija (što nije bila izvorna ideja u vreme osnivanja EU). Pomenute dileme prethodno zahtevaju sledeće suštinsko razjašnjenje - da li je pravo EU cilj po sebi ili sredstvo postizanja univerzalne pravde kao višeg cilja. Ako je ono prvo, onda je reč o nametnutim kategorijama, ako je ono drugo, reč je o "zelenom stablu pravnog života".

Pluralizam mišljenja je lekovit i predstavlja osnovno ljudsko pravo (sloboda misli). Međutim, svedoci smo da u pogledu aktuelne bezbednosne situacije u EU vlada zabrinjavajuće jednonumlje koje čak i ne dozvoljava drugačije mišljenje. Oni koji se na tako nešto odluče, rizikuju svoj položaj i ravnopravan status u okviru EU. Nije zgoreg istaći jedno upozorenje - veoma je tanka linija između jednonumlja i bezumlja. O tome EU mora da vodi računa, čak i kada zabranjuje određene medije jer time krši osnovno ljudsko pravo na informisanje. Ruska kultura i njena književnost jesu sastavni deo evropske kulture i pokušaji da se oni "kanseluju" duboko su pogrešni. Time se sama evropska kultura pomera iz svojih korena.

Vrednosni sistem komunitarnog prava određuje da li se magistralni tokovi pravnih tekovina EU izmeštaju iz humanih i univerzalnih vrednosti u druge protivrečne kategorije - potrošnju, ličnu korist i samozadovoljstvo. Građanske slobode podrazumevaju i odgovornost prema univerzalnim vrednostima. Ovaj rad ima za cilj da podstakne upitanost da li se današnjim konceptom komunitarnog prava promovišu pozitivne vrednosti. Ukoliko se komunitarno pravo vrati svojim izvornim vrednostima uspostaviće linije kontinuiteta sa univerzalnim idejama na kojima je EU i osnovana. Jedna od ideja koja ima značaj "apostolske" dužnosti jeste odgovornost za bezuslovno očuvanje i zaštitu mira. U njoj leži i osnovni motiv ovog rada.

Vladimir Crnjanski*

The Value System of European Community Law

Summary

This paper analyzes European Community Law in the light of current events, primarily through the prism of legal rules and behaviors that make up its general framework. The main aim of this paper is not a determination for or against European integration, but rather the question of what constitutes today's value system of European Community Law.

Keywords: community law, value determinants of community law.

Literatura

Bernard, C., Peers, S., *European Union Law*, 2nd ed., Oxford University Press, Oxford 2017.

Beširević, V., *Osnovi ustavnog prava Evropske unije*, Beograd 2023.

Ćeranić Perišić, J., "Između fleksibilnosti i dezintegracije - diferenciranost u pravu Evropske unije", u: *Aktuelna pitanja savremenog zakonodavstva i pravosuđa* (ur. M. Orlić), Beograd 2022.

Ćeranić Perišić, J., "Brijanov projekat: Pokušaj stvaranja Evropske federalne unije", u: *Aktuelna pitanja savremenog zakonodavstva i pravosuđa* (ur. M. Orlić), Beograd 2023.

Lukić, R., Pojam filozofije prava, *Arhiv za pravne i društvene nauke* 92(2006)1-2.

Rakić, B., *Za Evropu je potrebno vreme - O preuranjenom pokušaju uspostavljanja evropske političke organizacije*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd 2009.

Schuman declaration May 1950, <https://european-union.europa.eu/principles-coun-tries-history/history-eu/1945-59/schuman-declaration.-may-1950-en>, posećena: 1. 6. 2023.

---

* PhD, Assistant Professor, Union University Law School Belgrade.

Vračar, S., Problematika pojma prava, *Arhiv za pravne i društvene nauke* 92(2006)1-2.

Vukadinović, R., Popović, V., "Institucionalna struktura Evroazijske ekonomske unije", u: *Aktuelna pitanja savremenog zakonodavstva i pravosuđa* (ur. M. Orlić), Beograd 2022.